

ВІДГУК

офіційного опонента

Петлюченко Наталії Володимирівни, доктора філологічних наук, професора, завідувачки кафедри іноземних мов Одеської національної музичної академії ім. А.В. Нежданової на дисертаційну працю Громовенко Вікторії Володимирівни "Словотворення політичних неологізмів в українській та англійській мовах: зіставний аспект", подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 "Гуманітарні науки" за спеціальністю 035 "Філологія"

У динамічних системах, якими є мова й мовлення, немає чинників, які б забезпечували збереження регулярності того чи іншого вербального феномену, тому що мовно-мовленнєві продукти є складними утвореннями, які, з одного боку, перебувають в безперервному русі, що забезпечує їхню життєздатність; з іншого боку, вони зберігають ознаки іманентної стабільності, цілісності та є основними засобами найменування понять для спільної людської комунікації. Очевидно, саме тому питання про мовну інновацію, її сутність і фактори мовної неології є одними з важливих у лінгвістичних студіях сьогодення, зокрема в дискурсивній та контрастивній перспективах.

Дисертацію Громовенко Вікторії Володимирівни, подану у вигляді кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису, присвячено комплексному зіставному дослідженню словотворення політичних неологізмів – лексичних інновацій, які відображають рефлексію носіїв мови на суспільно-політичні події в українсько- та англійськомовній лінгвospільнотах. Виконане дослідження, що вибудовано на перетині політичної лінгвістики, теорії словотвору й лексичної семантики, відзначається безсумнівною *актуальністю*, зумовленою, з одного боку, нагальною необхідністю виокремлення спільних і відмінних тенденцій у творенні нових слів на матеріалі двох або більше мов різного типу спорідненості, з іншого боку, важливим є аналіз номінативних процесів саме у галузі політичного дискурсу та різних тематичних груп соціально-політичної термінології під впливом всесвітньої глобалізації.

Об'єктом проведеного дослідження є політичні неологізми української та англійської мов. *Предметом* аналізу обрано структура й семантика неологізмів

української та англійської мов/словотворення політичних неологізмів в українській та англійській мовах. *Мета* дисертаційного дослідження полягає у встановленні спільних і відмінних рис продуктивних способів творення політичних неологізмів в українській та англійській мовах.

Для досягнення висунутої мети та виконання поставлених завдань дослідницею було сформовано двомовний *джерельний корпус політичних неологізмів*, який складався із лексикографічних джерел (53 одиниці) та періодичних видань/медіа-ресурсів (11 одиниць за період 2002-2020 рр.). Методом довільної вибірки з наведеного корпусу виокремлено 2400 політичних неологізмів (1200 одиниць для української та 1200 одиниць для англійської мов), які далі класифіковано та зіставлено за (1) типами дериваційних моделей (морфологічна, семантична) та (2) тематичним групуванням ("Держава", "Політичні угруповання", "Суспільно-політичне життя") політичних неологізмів в українській та англійській мовах.

Дисертація, загальний обсяг якої становить 204 сторінки, з яких 170 сторінок основного тексту, логічно структурована і складається з анотацій двома мовами, списку публікацій здобувача за темою дисертації, вступу, трьох розділів із висновками до кожного, загальних висновків, списку теоретичних джерел (251 позиція, із яких – 29 іноземними мовами), переліку лексикографічних джерел та інтернет-ресурсів (50 позицій), списку ілюстративного матеріалу (11 позицій), додатків, містить також 19 таблиць, які яскраво унаочнюють частотність розподілу дериваційних моделей політичних неологізмів у двох мовах.

Дисертація містить три розділи. У першому теоретико-методологічному розділі *"Теоретичні засади зіставного дослідження політичних неологізмів в українській та англійській мовах"* (с. 26–83), критично узагальнюючи попередні студіювання лексичних новотворів як об'єктів неології в парадигмах ономасіологічного та семасіологічного підходів, В. В. Громовенко проаналізувала кваліфікаційно-класифікаційні параметри й джерела творення

політичних неологізмів, описала словотвір та запозичення як продуктивні процеси творення нових слів, визначила тематичну групу як репрезентант політичної неології і розробила власний алгоритм визначення спільних та етноспецифічних моделей (слово)творення політичних неологізмів в українській та англійській мовах (с. 68). Для проведення двобічного зіставлення дослідниця змодельовала ідеалізований *tertium comparationis*, в основу якого покладено структурно-семантичні параметри зіставляваних політичних неологізмів (с. 80–81). Об'єктивуючи різноманітні підходи до трактування поняття "неологізм", авторка стверджує, що політичні неологізми *моделюють особливе бачення* адресантом нових понять та явищ у суспільно-політичному житті людини і утворюються як внаслідок внутрішніх запозичень із використанням ресурсів словотворчої системи рідної мови, так і у результаті семантичної деривації (с. 84).

У другому практичному розділі "*Морфологічне словотворення політичних неологізмів української та англійської мов*" (с. 84–125) авторкою розроблено власну таксономію способів морфологічного творення політичних неологізмів в українській та англійській мовах і визначено їх типологічні відмінності в особливостях утворення складних одиниць у порівнюваних мовах. Авторка доводить, що в українській мові для утворення складних неологізмів часто використовують з'єднувальні голосні, натомість в англійській мові злиття слів відбувається здебільшого внаслідок юкстапозиції. При цьому серед виокремлених 6 способів морфологічного словотвору політичних неологізмів української та англійської мов 5 є спільними, та один з них – конверсія – є контрастним для англійської мови (с. 125).

У третьому практичному розділі "*Семантичний спосіб творення українських та англійських політичних неологізмів*" (с.126–166) комплексно зіставлено семантичні способи творення українських та англійських політичних неологізмів, всебічно розглянуто продуктивні та малопродуктивні способи семантичної деривації із визначенням ізоморфних та аломорфних рис

політичних неологізмів у двох мовах. В.В. Громовенко послідовно розкриває зміст заявленого розділу і висвітлює специфіку тематичних груп політичних неологізмів "Держава" (с. 147), "Політичні угруповання" (с. 157), "Суспільно-політичне життя"(с. 160) в українській та англійській мовах у порівняльній перспективі. Цікавим є контрастивний висновок авторки про те, що збільшення продуктивності семантичної деривації, наприклад, в українській політичній комунікації зумовлено, перш за все, розмиванням меж між політичним і побутовим дискурсами, що призводить до поширення жаргонізмів, арготизмів, просторіччя у мовленні відомих українських політичних діячів і, як наслідок, до загальної вульгаризації лексичних інновацій сучасного політичного дискурсу України (с. 131). При цьому спільним для української та англійської мов/дискурсів є те, що семантична деривація (20,1 %) політичних неологізмів поступається морфологічному способу їх словотвору (79,9 %).

Хочемо наголосити на тому, що робота пройшла значну апробацію на численних конференціях різних рівнів, має безсумнівне *теоретичне значення* для розвитку типології мов, контрастивної неології та політичної лінгвістики, а також *практичне значення* – для викладання лекційних курсів із зіставного мовознавства, порівняльної лексикології та стилістики англійської та української мов, у лексикографічній практиці під час створення морфемних і тлумачних словників політичних термінів, а також спеціальних словників індивідуально-авторських політичних утворень.

Проте саме актуальність і новизна дисертації обумовлюють виникнення певних моментів, міркувань і питань, які кличуть до дискусії і, сподіваємось, можуть бути з'ясовані під час захисту та враховані дослідницею у подальших наукових розвідках:

1. Перший блок питань пов'язаний із уточненням предмету аналізу, який у праці експлікується дещо різноманітними варіантами, наприклад, "особливості творення політичних неологізмів" (обґрунтування вибору теми дослідження, с. 17), "встановлення спільних і відмінних рис продуктивних

способів творення політичних неологізмів" (мета дослідження, с. 18), "структура й семантика неологізмів" (предмет дослідження, с. 18), "тематичні групи політичних неологізмів" (наукова новизна, с. 21), "морфологічне словотворення політичних неологізмів" (назва розділу 2, с. 84). Уточніть, будь ласка, що саме було обрано у якості предмету аналізу? Також хотілось би почути Ваше визначення термінів "словотворення неологізмів" та "творення неологізмів", оскільки по тексту праці Ви використовуєте їх паралельно і, на мою думку, синонімічно (наприклад, с. 110: "Активний спосіб творення політичних неологізмів в англійській мові – телескопія (17,5 %), наприклад: англ. *information* + *mania* → *informania*; *private* + *utopia* → *privatopia*. В українській мові цей спосіб словотворення почали використовувати під впливом англійської мови (4,9 %), наприклад: укр. *Азія* + *Європа* → *Азіона*, *Кучма* + *комунізм* → *кучмунізм*). Вважаю, що процес номінації нових соціально-політичних явищ може включати як морфологічні (словотвір, словотворення), так і неморфологічні способи творення новотворів, зокрема політичні метафори, які слугують універсальним когнітивним механізмом переробки наукового знання, мовною об'єктивацією уявлень про політичне життя, державу та політичні об'єднання у зіставляваних лінгвокультурах (українська, англійська).

2. Другий блок питань торкається **методики зіставлення** продуктивних способів творення політичних неологізмів в українській та англійській мовах. У вступі праці вказано, що у роботі розроблено *tertium comparationis*, за який обрано "семантичні та структурні ознаки політичних неологізмів, на основі яких встановлено відмінності і подібності у способах відображення українською та англійською мовами реалій суспільно-політичного життя" (с. 21). На захисті хотілось почути більш детальне представлення процедури двобічного зіставлення неологічної політичної лексики в віддалено споріднених українській та англійській мовах, а саме 1) етапи і параметри зіставлення морфологічних та семантичних способів творення політичних

неологізмів, 2) еквівалентність/конгруентність зіставляваних неологізмів, 3) віддзеркалення відношень повних аналогій, часткових розбіжностей та етноспецифічних контрастів у змодельованому *tertium comparationis* та ін.

3. Третій блок питань торкається більшою мірою **перспективи** дослідження і майбутнього студіювання авторкою обраного об'єкту дослідження – соціально-політичних неологізмів в українській та англійській лінгвокультурах, а саме: 1) які ще фрагменти політичного життя, крім виокремлених Вами спільних груп політичних неологізмів "Держава", "Політичні угруповання" та "Суспільно-політичне життя", можна визначити як контрастні та етноспецифічні, що притаманні тільки одній із лінгвокультур/політичних дискурсів; 2) чи будуть впливати на розподіл тематичних груп неологізмів їх використання в англійських політичних дискурсах різних країн (Велика Британія, США, Канада); 3) чи можна досліджувати неологізми, а саме метафори на позначення явищ COVID-19 в українській та англійській мовах (наприклад, укр. "ковід-дисиденти", англ. "Member of COVID dissident movement") також у межах тематичної групи "Політика і суспільство" у двох мовах?

Висловлені зауваження, міркування, дискусійні моменти не зачіпають концептуальної сутності дослідження й у жодному разі не применшують його теоретичного та практичного значення. Дисертація Вікторії Володимирівни Громовенко є актуальним і оригінальним науковим дослідженням, що виконано в руслі сучасних зіставно-типологічних студій і у якому вперше встановлено спільні та відмінні риси продуктивних способів творення політичних неологізмів в українській та англійській мовах. Основні результати проведеного комплексного лінгводискурсивного аналізу корпусу політичних неологізмів кінця XX–початку XXI століття повністю викладено в 11 наукових публікаціях здобувача, виданих у наукових фахових виданнях України (4) та в періодичних виданнях інших держав (1), а також 6 тезах доповідей на міжнародних та всеукраїнських конференціях.

Викладене дає підстави вважати, що дисертація Громовенко Вікторії Володимирівни "Словотворення політичних неологізмів в українській та англійській мовах: зіставний аспект" цілком відповідає спеціальності 035 "Філологія" та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), пункту 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167, а її авторка, *Громовенко Вікторія Володимирівна*, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 "Філологія".

Офіційний опонент:

доктор філологічних наук,
професор, завідувач кафедри
іноземних мов
Одеської національної музичної
академії ім. А.В. Нежданової

 — Н. В. Петлюченко

Підпис Петлюченко Н.В. засвідчую
Ректор

проф. О.Л. Олійник